

Österåkers kommuns styrdokument

Datum för antagande: xx

Diarienummer: KS 2025/0230

Antagen av: xx

Dokumentansvarig: Avdelningen för säkerhet, trygghet och civil beredskap

Strategi mot våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck för Österåkers kommun 2026-2029

Innehåll

Inledning.....	3
Om strategin.....	3
Syfte.....	3
Framtagandeprocess	3
Avgränsningar	3
Vilka som berörs.....	4
Strategins koppling till övrig styrning	4
Strategins koppling till globala och nationella mål	5
Från ord till handling	6
Kommunikation.....	6
Genomförande	6
Ansvar och roller.....	6
Uppföljning.....	7
Aktualitetsprövning och revidering	7
Innehållet i strategin	7

Inledning

Österåker ska vara en kommun där människor känner trygghet och mänskliga rättigheter gäller för alla oavsett kön, ålder, funktionsvariation, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning och etnisk eller religiös tillhörighet. Kommunen ska verka för ett samhälle utan våld och förtryck där trygghet finns genom hela livet.

Om strategin

Strategin beskriver Österåkers kommuns långsiktiga arbete mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Den är ett vägledande dokument för kommunens förebyggande insatser och samverkan mellan olika aktörer.

Strategin innehåller mål, definitioner, utgångspunkter och konkreta insatser för att förebygga och bekämpa våld. Den behövs för att säkerställa ett samordnat och kunskapsbaserat arbete i hela kommunen. Strategin ska användas som stöd i planering, genomförande och uppföljning av insatser.

Syfte

Att förebygga, upptäcka och bekämpa våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck genom samordnade insatser. Alla invånare har rätt till ett liv fritt från våld och förtryck.

Mål med strategi mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck

- skapa en trygg miljö fri från våld.
- minska förekomsten av våld.
- säkerställa stöd till våldsutsatta.
- erbjuda behandling till våldsutövare.
- öka kunskapen om hedersrelaterat våld och utsatthet.
- stärka det inomorganisatoriska arbetet med våld i nära relation samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Framtagandeprocess

Strategin har tagits fram i dialog med kommunens förvaltningar och bygger på:

- Barnkonventionen
- FN:s konventioner om mänskliga rättigheter
- Agenda 2030

- Nationell strategi för att förebygga och bekämpa mot mäns våld mot kvinnor (2017 - 2027)
- Trygghet och hälsa genom livet - Program för social hållbarhet och folkhälsa 2030

Avgränsningar

Strategin omfattar våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Den behandlar inte andra former av brottslighet eller våld utanför nära relationer.

Vilka som berörs

Strategin berör alla kommunens förvaltningar, verksamheter, kommunala bolag samt invånare. Kommunens förvaltningar och verksamheter ansvarar för att följa fastställda rutiner och handlingsplaner vid upptäckt av våld eller förtryck hos invånare och medarbetare.

Skola och förskola har en nyckelroll i det förebyggande arbetet. De arbetar med normkritiska insatser, trygghetsfrämjande miljöer och värderingsarbete kring makt och våld.

Socialtjänsten har enligt socialtjänstlagen ansvar för att ge stöd och hjälp till våldsutsatta, våldsutövare och deras anhöriga. Det kan handla om att vid behov ge skydd, rådgivning eller ekonomiskt stöd. Insatser och stöd ska vara baserade på forskning, evidens eller beprövad erfarenhet.

Kommunala chefer ansvarar för att strategin implementeras i verksamhetsplaner och att personal som arbetar med att ge omvårdnad och stöd till särskilt utsatta grupper, så som barn, äldre och personer med funktionsnedsättning har kunskap för att kunna förebygga och upptäcka våld.

Invånare nås genom kommunikation, utbildning och trygghetsfrämjande insatser i det offentliga rummet. Strategin inkluderar särskilt utsatta grupper såsom HBTQI-personer, personer med funktionsnedsättning, nyanlända, barn, äldre och personer med missbruksproblematik.

Externa aktörer såsom ideella organisationer, stödverksamheter och vårdgivare, som samverkar med kommunen i det förebyggande arbetet

Strategins koppling till övrig styrning

Våld i nära relationer utgör en tydlig brottskategori. Att arbeta strukturerat med att förebygga och upptäcka detta våld understödjer uppfyllandet av lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete (2023:196).

Trygghet och hälsa genom livet - Program för social hållbarhet och folkhälsa 2030 syftar till att främja trygghet, hälsa och välbefinnande bland kommunens invånare. Det är en ambition som sträcker sig över hela livscykeln, från barndomen till alderdomen och spänner över fem olika målområden med

underliggande mål som pekar ut de långsiktiga prioriteringarna och belyser de viktigaste frågorna som behöver hanteras. Våld i nära relationer ingår under målområde tre där man betonar vikten av trygghetsskapande och brottsförebyggande insatser som en avgörande del i arbetet för social hållbarhet, trygghet och hälsa genom livet.

”Med kvalitet, trygghet och valfrihet i fokus skapar vi en hållbar framtid. Österåker – möjligheternas skärgårdskommun”. Så lyder Österåkers kommuns vision för år 2040. Visionen ska genomsyra allt som görs i kommunen och varje beslut som fattas vilket tydliggörs bland annat genom kommunens värderingar och inriktningsmål.

Österåkers kommun fyra övergripande mål:

1. Österåkers verksamheter präglas av hög kvalitet
2. Österåker har en robust och effektiv ekonomi
3. **Österåker är en trygg kommun för de som vistas, verkar och bor här**
4. Österåkers utveckling sker med fokus på en hållbar framtid

Mål 3: Österåker är en trygg kommun för dem som vistas, verkar och bor här: Invånare, besökare, medarbetare och brukare ska känna sig trygga i Österåkers kommun. Arbetet under målet strävar mot ett tryggare Österåker och arbetet präglas av trygghetsskapande åtgärder och långsiktiga, främjande insatser som skapar en trygghet genom hela livet. Trygghetsfrågorna spänner över både kommunens verksamheter och över det offentliga rummet.

Strategins koppling till globala och nationella mål

Strategin förhåller sig till:

- Barnkonventionen, med särskilt fokus på:
 - artikel 2: Alla barn, flickor och pojkar, har samma rättigheter och lika värde.
 - artikel 6: Varje barn har rätt till liv, att överleva och att utvecklas.
 - artikel 12: Barn har rätt att uttrycka sin mening i alla frågor som rör det. Barnets åsikt ska tillmätas betydelse i förhållande till ålder och mognad.
 - artikel 19: Barn har rätt att skyddas mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld och mot vanvård eller utnyttjande av föräldrar, andra vårdnadshavare eller annan person.
 - artikel 34: Barn har rätt att skyddas mot alla former av sexuella övergrepp och mot att utnyttjas i prostitution och pornografi.
- FN:s konventioner om mänskliga rättigheter

- Agenda 2030, med fokus på mål 5: Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt.
- Nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (2017 - 2027)
- Trygghet och hälsa genom livet - Program för social hållbarhet och folkhälsa 2030

Från ord till handling

Kommunikation

Strategin ska kommuniceras till berörda genom interna möten, samverkansforum, intranät och Österåkers kommuns hemsida.

Genomförande

En separat handlingsplan kommer att tas fram, denna kommer att ingå i Österåkers kommuns Trygghet och hälsa genom livet - Program för social hållbarhet och folkhälsa 2030. Varje förvaltning ska sedan se över sina egna rutiner och se till att deras mål bidrar till och stöder den övergripande strategin.

Ansvar och roller

Kommunen ska ha en strategisk samordnare, vilken ska vara en utsedd person på Kommunstyrelsens förvaltning Avdelning för säkerhet, trygghet och civil beredskap. Samordnarens uppdrag är övergripande samordning av förebyggande arbete mot våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Den strategiska samordnaren ansvarar för framtagandet av strategin. Arbetet ska ske tillsammans med berörda förvaltningar i form av bland annat dialoginsamling, remissprocess och samverkansforum.

Implementering samt uppföljning av förvaltningarnas arbete kommer att ske genom dialog med strategigruppen Trygg och hållbar framtid. Arbetet ska genomföras på respektive förvaltning. Det ligger på respektive chef att skapa egna rutiner utifrån strategin samt följa upp arbetet för att sedan återkoppla till strategigruppen.

Kommunens Strategiskt Brottsförebyggande råd har ett ansvar för att leda, förankra och samordna kommunens brottsförebyggande arbete där även våld i nära relation samt hedersrelaterat våld och förtryck ingår.

Österåkers kommuns våldspreventionsgrupp ansvarar för kunskapshöjande insatser för medarbetare i form av utbildningspaket samt invånare i form av att bland annat erbjuda föreläsningar.

Uppföljning

Strategin följs upp årligen och revideras vid behov dock senast 2029. Ansvaret ligger på den strategiska samordnaren. Uppföljningen ska planeras in i verksamhetsplaner, ett ansvar som ligger på respektive chef.

Aktualitetsprövning och revidering

Strategin ska aktualitetsprövas och revideras 2029 utifrån identifierade behov och slutsatser som uppkommer vid uppföljning.

Innehållet i strategin

Långsiktighet och förebyggande arbete

Österåkers kommun bedriver ett långsiktigt och systematiskt arbete med fokus på tidiga insatser mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Genom att identifiera riskfaktorer i ett tidigt skede kan insatser sättas in innan våldet sker, vilket bidrar till tryggare miljöer och minskar antalet allvarliga incidenter. Att agera vid risk för våld eller när våld redan har inträffat är också en viktig del av det förebyggande arbetet, då det minskar skador, förhindrar fortsatt våld och skyddar både individer och samhället.

Åtgärder efter att våldet har inträffat syftar till att stödja offren, bryta destruktiva mönster och erbjuda våldsutövare stöd i att förändra sitt beteende.

Genusförändrande ansats och jämställdhet

Arbetet mot våld kopplas till jämställdhet, där mäns våld mot kvinnor ses som den yttersta formen av ojämställdhet. Ett effektivt våldsförebyggande arbete utgår från en genusförändrande ansats, där normer kring kön och sexualitet utmanas. Detta bidrar till att förändra skadliga idéer om maskulinitet och femininitet.

Prevention på flera nivåer

Arbetet bedrivs på tre nivåer:

- universell prevention: insatser som riktar sig till hela befolkningen.
- selektiv prevention: riktade insatser till grupper med förhöjd risk.
- indikativ prevention: individuella insatser för våldsutsatta och våldsutövare, inklusive återfallsförebyggande behandling.

Samverkan

Samverkan sker mellan kommunens verksamheter och civilsamhället, med brottsutsattas behov i centrum. Exempel på samverkansformer är:

- utbildningsinsatser och gemensamma kampanjer
- kommunens våldspreventionsgrupp
- IOP-avtal (Idéburet Offentligt Partnerskap) med kvinnojour och brottsofferjour
- deltagande i kvinnofridsnätverk, både nationellt och med kranskommuner

Kompetens och kunskap

Alla medarbetare ska ha grundläggande kunskaper om våld, dess mekanismer och hur det förebyggs och upptäcks. Genom interna utbildningar, rutiner och handlingsplaner säkerställs att berörda medarbetare har adekvat kompetens. I Socialstyrelsens publikation Våld i nära relationer – Handbok för socialtjänsten, hälso- och sjukvården och tandvården tas vikten av att ställa frågor kring våld upp. En förutsättning för att våldsutsatta barn och vuxna ska få adekvat stöd och hjälp är att våldet upptäcks.

Att upptäcka våldsutövande är också en viktig faktor för att förebygga och motverka återupprepat våld. Ett exempel på systematiskt arbete är användning av Freda-kortfrågor. Rutiner kring hur detta ska ske ligger på Socialnämnden att besluta.

Föräldrastöd

Kommunen erbjuder evidensbaserade föräldrastödsprogram på både universell och indikerad nivå. Exempel är Alla barn i centrum, KOMET och Trygghetscirkeln. Målet är att nå så många föräldrar som möjligt med stödinsatser.

Definitioner och begrepp

”Våld är varje handling riktad mot en annan person, som skadar, smärtar, skrämmar eller kränker och får en person att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra något den vill.” – P. Isdal, 2001

Psykiskt våld; det psykiska våldet kan ta sig uttryck i att utövaren verbalt kränker, hånar eller förlöjligar den utsatta. Psykiskt våld kan också innefatta hot och skrämsel, isolering och kontrollering av umgänge eller var den utsatta befinner sig. Detta leder ofta till att våldsutövaren ägnar sig åt emotionell utpressning, håller "förhör" och berövar sömn (ofta med hänvisning till svartsjuka). Psykiskt våld kan även innebära att utövaren hotar barn, djur och andra närstående.

Fysiskt våld; fysiskt våld kan vara allt ifrån att utövaren knuffar, puttar, fäller, håller fast eller släpar till att utövaren slår, sparkar, tar strypgrepp, slår med tillhyggen eller vapen.

Sexuellt våld; det sexuella våldet kan innebära att utövaren tvingar den våldsutsatta att genomföra eller bevittna någon slags sexuell handling mot dess vilja. Det kan vara att tvingas se på porr och/eller tvingas till att utföra eller utstå en sexuell handling som strider mot den egna viljan. Att bli fotograferad eller filmad i en sexualiserad kontext tillhör också sexuellt våld.

Ekonomiskt våld; ekonomiskt våld kan vara att utövaren fråntar den utsatta dess inkomster, förvägrar tillgång till det egna kontot eller hindrar den utsatta från att arbeta. Det kan också innebära att bli ekonomiskt utnyttjad eller att utövaren försätter den utsatta i skulder.

Materiellt våld; att bli utsatt för materiellt våld kan innebära att våldsutövaren förstör eller hotar att förstöra materiell egendom. Detta kan ta sig uttryck i att utövaren river sönder kläder, kastar saker i väggar, slår sönder möbler eller slår sönder väggar. I det materiella våldet innefattas även när våldsutövaren gömmer eller slänger saker som den utsatta värdesätter.

Latent våld; latent våld är att uppfatta en stark ilska eller aggressivitet hos en annan person. Det latent våldet visar sig exempelvis i att våldsutövaren har spänd kroppshållning och andra uttryck som kan upplevas hotfulla och bidra till rädsla. Det kan kännas särskilt hotfullt om det tidigare förekommit fysiskt våld som föregåtts av liknande kroppsuttryck.

Försummelse; denna våldsform handlar om att utövaren avsiktligt försvårar istället för underlättar det dagliga livet för den utsatta. Försummelse drabbar framförallt äldre eller personer med funktionsvariation. Att bli utsatt för försummelse kan innebära att våldsutövaren avsiktligt medicinerar den utsatta felaktigt, eller att utövaren inte förser den utsatta tillräckligt med mat.

Digitalt våld; det digitala våldet är ett vanligt inslag i våld i nära relation och kan innebära att våldsutövaren övervakar, trakasserar och kontrollerar genom att kräva lösenord eller på andra sätt avsiktligt kommer åt den utsattas

inloggningsuppgifter till sociala medier, mejl och annat. Digitalt våld kan också vara att sprida privata bilder eller filmer och lägga upp på en porrsida eller annan oönskad plats.

Hedersrelaterat våld och förtryck; Hedersrelaterat våld kan innebära att begränsa någon annans möjlighet att bestämma över sig själv och sin kropp. Våldet och förtrycket kan handla om att inte få bestämma hur man ska klä sig, vem man får umgås med eller vem man får gifta sig med. Tvångsgifte och könsstympling är exempel på hedersrelaterat våld. Våldet är inte kopplat till någon specifik religion eller något särskilt land, utan innefattar traditioner och oskrivna regler inom vissa grupper.